SIVIILIPALVELUSKESKUS
CIVILTJÄNSTCENTRALEN

8.11.2021

Asia: HE 183/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asevelvollisuuslain ja siviilipalveluslain 79 §:n muuttamisesta

Siviilipalveluskeskus kiittää puolustusvaliokuntaa lausuntopyynnöstä ja ottaa lausunnossaan kantaa hallituksen esitykseen siviilipalveluslain 79 §:n muuttamisesta erityisesti Siviilipalveluskeskuksen ja siviilipalveluksen toimeenpanon näkökulmasta.

Siviilipalveluskeskus pitää siviilipalveluslain 79 §:ssä esitettyjä muutoksia kannatettavina. Lakimuutos selkiyttäisi useamman kerran siviilipalveluksesta kieltäytyneiden velvollisten tilannetta ja tulisi ratkaisemaan useiden epäselvässä oikeustilanteessa olevan velvollisen tilanteen. Lakimuutoksella arvioidaan olevan suoraan vaikutusta noin 55 kieltäytyneen ja uudelleen palvelukseen määrätyn velvollisen tilanteeseen.
Siviilipalveluslain 79 §, ns. uudelleenmääräämispykälä on tuonut siviilipalvelusviranomaiselle sekä muille asian käsittelyyn osallistuneille viranomaisille runsaasti hallinnollista rasitetta, mutta ennen kaikkea pykälän luoma, usein vuosia jatkunut epätietoisuus velvollisten tilanteen kohdalla on haitannut velvollisten tulevaisuuden suunnittelua ja palveluksen jälkeiseen elämään asettumista.

Tarve siviilipalveluslain 79 §:n muutokselle on syntynyt Helsingin hovioikeuden 23.2.2018 antaman ratkaisun jälkeen, jossa siviilipalveluksesta kieltäytynyt (totaalikieltäytyjä) vapautettiin hänelle käräjäoikeudessa tuomitusta vankeustuomiosta. Asiasta valitettiin korkeimpaan oikeuteen, joka ilmoitti marraskuussa 2018 ettei ota asiaa käsittelyyn.
Hovioikeuden perustelu vapauttavalle ratkaisulle oli, että lainsäädäntö kohteli henkilöitä eriarvoisesti, kun Jehovan todistajat olivat vakaumuksensa perusteella vapautettuja ase- ja siviilipalveluksesta, mutta esimerkiksi pasifistisen vakaumuksen perusteella palveluksesta kieltäytyneet eivät.

Siviilipalveluslain 74 §:n mukaan siviilipalveluksesta kieltäytyvä on tuomittava *siviilipalveluksesta kieltäytymisestä* vankeuteen ajaksi, joka vastaa puolta hänen jäljellä olevasta palvelusajastaan. Helsingin hovioikeuden ratkaisusta seurasi, että käräjäoikeus hylkäsi kaikki siviilipalveluksesta kieltäytyneiden velvollisten syytteet aina Jehovan todistajien erivapauslain muuttamiseen 1.4.2019 saakka. Aikavälillä hovioikeuden ratkaisusta erivapauslain muuttamiseen ehti siviilipalveluksesta kieltäytyä lähes sata siviilipalvelusvelvollista.

Hankalaksi oravanpyöräksi tilanne muodostui, kun velvollisen kieltäytymisestä nostettu syyte hylättiin ja Siviilipalveluskeskuksen tuli määrätä velvollinen uudelleen palvelukseen siviilipalveluslain 79 §:n mukaisesti.
Useimmissa tapauksissa uuden palvelukseenastumismääräyksen saanut velvollinen kieltäytyi toistamiseen, ja pahimmillaan velvollisten prosessit ovat edenneet kolmanteen kieltäytymiseen saakka.

Normaalissa siviilipalveluksen toimeenpanon prosessissa palveluksesta kieltäytyvä velvollinen ilmoittaa kirjallisesti kieltäytymisestään Siviilipalveluskeskukselle. Siviilipalveluskeskus pyrkii kuulemaan velvollista puhelimitse varmistaakseen kieltäytymisen olevan todellinen ja ettei kieltäytyjällä ole muuta, esim. terveydellistä perustetta palveluksesta vapauttamiselle. Velvollisen kuulemisen jälkeen Siviilipalveluskeskus tekee asiasta rikosilmoituksen keskuksen sijaintipaikkakunnan mukaisesti Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle. Poliisi suorittaa asiassa esitutkinnan ja siirtää asian syyttäjälle syytteen nostamista ja valvontarangaistusselvityksen tekemistä

Siviilipalveluskeskus
Latokartanontie 97
07810 Ingermaninkylä

puh 0295 0295 00

Civiltjänstcentralen
Sjökullavägen 97
07810 Ingermansby

tel 0295 0295 00

www.siviilipalveluskeskus.fi
e-mail: kirjaamo.siviilipalvelus@ely-keskus.fi

varten. Syytteen käsittelee Itä-Uudenmaan käräjäoikeus ja lain mukaisesti tuomitsee velvollisen vankeusrangaistukseen, joka vastaa puolta hänen jäljellä olevasta palvelusajastaan, ja yleisimmin tämän sijasta samanmittaiseen valvontarangaistukseen.

Kieltäytymisprosessissa on useita viranomaistoimia, jotka hallinnollisina tehtävinä kuormittavat viranomaisia. Prosessiin kieltäytymisestä ja tätä seuraavasta rikosilmoituksesta täytäntöönpantavaan tuomioon kuluu minimissään noin 8 kk, mutta usein yli vuoden ajanjakso. Vallitsevassa tilanteessa useiden kieltäytyneiden henkilöiden kohdalla prosessi on toistunut useampia kertoja ja on myös hankaloittanut ko. henkilöiden opintoja ja työelämään sijoittumista. Seuraava todellinen esimerkki kuvaa yhden siviilipalveluksesta kieltäytyneen velvollisen huomattavan pitkään kestänyttä kieltäytymisprosessia.

Kyseessä on vuonna 1991 syntynyt siviilipalvelusvelvollinen.

Ajankohta	Tapahtuma
07/2016	Velvollinen hakee 25-vuotiaana varusmiespalveluksesta muutaman palveluspäivän jälkeen siviilipalvelukseen
02/2017	Määräys suorittamaan siviilipalvelus
05/2017	Velvollinen ei saapunut palvelukseen, virka-apupyyntö poliisille
06/2017	Virka-apupyynnön jälkeen velvollinen hakee lykkäystä 6kk
11/2017	Määräys suorittamaan siviilipalvelus. **Kieltäytyy ensimmäisen kerran palveluksesta, rikosilmoitus poliisille**
12/2018	Kieltäytymiskäsittely käräjäoikeudessa, jossa syyte hylätään
03/2019	Siviilipalveluskeskus antaa uuden palvelukseenastumismääräyksen
07/2019	Velvollinen ei saavu palvelukseen vaan sen sijaan anoo vapautusta. Ei vapautusperustetta, joten kielteinen päätös. **Velvollinen kieltäytyy palveluksesta toisen kerran, jolloin rikosilmoitus poliisille**
02/2020	Käräjäoikeus tuomitsee velvollisen siviilipalveluksesta kieltäytymisestä vankeusrangaistukseen. Velvollinen valittaa ratkaisusta hovioikeuteen.
01/2021	Helsingin hovioikeus kumoaa käräjäoikeuden vankeustuomion, syyttäjä valittaa korkeimpaan oikeuteen.
06/2021	Korkein oikeus ei käsittele valitusta
07/2021	Siviilipalveluskeskus määrää velvollisen uudelleen palvelukseen velvollisen iän vuoksi nopealla aikataululla.
08/2021	**Velvollinen kieltäytyy palveluksesta kolmannen kerran, jolloin tehdään rikosilmoitus poliisille.**
12/2021	Velvollisen palvelusvelvollisuus päättyy iän (30 v) vuoksi ja todennäköisesti poliisitutkintaa ei ehditä suorittaa.

Vastaavissa useampikertaisten kieltäytymisten prosesseissa, jossa velvollinen on Spl 79 §:n mukaisesti määrätty uudelleen palvelukseen on nyt noin 55 velvollista. Nykytilanteessa osa näistä velvollisista olisi prosessissa vielä pisimmillään kahdeksan vuoden ajan ja kieltäytymiseen liittyviä oikeuskäsittelyjä tulisi todennäköisesti useita lisää. Esitetty lakimuutos selkiyttäisi tätä tilannetta.

Siviilipalveluskeskus 8.11.2021

Mikko Reijonen, siviilipalvelusjohtaja

P: 0295 029 382